

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
БОЛГАРСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК

Інститут української мови Національної академії наук України
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні
Національної академії наук України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Інститут літератури Болгарської академії наук
Інститут болгарської мови імені професора Любомира Андрейчина
Болгарської академії наук
Шуменський університет імені Єпископа
Константина Преславського
Науковий центр православної культури і мистецтв
«Святий Архангел Михаїл» (Шумен)

*Присвячено 300-річчю від дня
народження Григорія Сковороди*

МАТЕРІАЛИ
II Міжнародної славистичної конференції,
присвяченої пам'яті
СВЯТИХ КИРИЛА І МЕФОДІЯ

Київ — Софія — Харків — Шумен
Харківське історико-філологічне товариство

18 травня 2022

Матеріали II Міжнародної славістичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія / за заг. ред. О. О. Маленко. Харків – Шумен : ХНПУ; ХІФТ, 2022. 375 с.

Рекомендувала до друку вчена рада Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 5 від 24 червня 2022 року)

ISBN 978-966-1630-55-9

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 3281 від 18.09.2008.

Редакційна колегія:

Маленко Олена, докт. філол. наук, проф.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Корнієнко Світлана, канд. філол. наук, доц., докторант; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Нестеренко Наталя, канд. філол. наук, доц.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Полозова Олена, канд. філол. наук, доц.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Петришина Ольга, канд. філол. наук, доц.; ТНПУ імені Володимира Гнатюка

Рецензенти:

Нелюба Анатолій, докт. філол. наук, проф.; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Горголюк Ніна, канд. філол. наук, доц., заступник директора з наукової роботи; Інститут української мови НАН України
Кравець Лариса, докт. філол. наук, проф.; Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

У «Матеріалах» уміщено доповіді українських, болгарських, польських, словацьких мовознавців, літературознавців, істориків, педагогів-методистів, магістрів, магістрантів, які взяли участь у II Міжнародній славістичній конференції, присвяченій пам'яті святих Кирила й Мефодія, що відбулася в Харкові 18 травня 2022 року. Питання наукового обговорення висвітлюють основні напрями сучасних досліджень у мовознавстві, літературознавстві, історії, дидактиці.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти всіх рівнів, учителів.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61002

© Автори доповідей, 2022
© Дизайн Т.Лисиченко, 2022

Мельничин Наталія

ФОРМУВАННЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 5–6 КЛАСАХ НУШ 346

**Миланова Евеліна, Заркова Полина /
Міланова Евеліна, Заркова Поліна**

ПРОФЕСІОНАЛНОТО ПОРТФОЛІО НА ПЕДАГОГІЧЕСКІЯ
СПЕЦІАЛІСТ — СЪЩНОСТ И ФУНКЦИИ 350

Паланська Ганна

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЕРБАЛІЗАТОРИ
КОМПЛІМЕНТАРНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ
ПЕРСОНАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ 354

Петришина Ольга

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА В УМОВАХ ВІЙНИ 358

Пігур Мирослава

СИНТАКСИС І СЛОВОТВІР: МІЖРІВНЕВІ ЗВ'ЯЗКИ
В НАВЧАННІ МОВИ 362

Сергієнко Катерина

РОЗВИТОК УСНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ 5 КЛАСУ
НА ІНТЕГРОВАНОМУ УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ТА ЛІТЕРАТУРИ 366

Фатєєва Яна

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ГРАМАТИКИ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ 369

Ягнич Мар'яна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В 5–6 КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 371

РОЗВИТОК УСНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ 5 КЛАСУ НА ІНТЕГРОВАНОМУ УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Сергієнко Катерина

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
katarunochka@gmail.com*

Сучасна освіта — це процес постійних змін, переоцінок, що відбуваються на основі соціальних і системних змін, а також нового розуміння дитини, її внутрішніх можливостей, цінностей і набутих знань. Навчання в умовах сьогодення має бути спрямоване на стимулювання та активізацію пізнавальної активності учнів у процесі навчання, розвиток творчих настроїв та заохочування їх до різноманітної діяльності, ознайомлення їх із системою цінностей тощо. Одним зі способів втілення цих завдань є проведення інтегрованих уроків.

Інтегрований урок — це урок, який проводиться з метою розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах. Інтеграція (від лат. *integer* – повний, цілий) — це об'єднання в ціле раніше ізольованих частин. Інтегровані уроки ставлять за мету об'єднати споріднені блоки знань із різних навчальних предметів навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення, сприйняття, мислення, почуттів учнів. Це дає можливість пізнавати явище з різних боків, досягнути цілісності знань [Чепіль, с. 35]

До питань дидактичних особливостей інтеграції в освітньому процесі у своїх дослідженнях зверталися видатні педагоги: О. Біляєв, Л. Варзацька, Т. Донченко, Ю. Колягін, В. Паламарчук, О. Савченко, Н. Светловська та інші. На сьогодні впровадження інтегрованих уроків у школі є предметом вивчення багатьох науковців, хоча досліджень з розвитку усного мовлення на інтегрованому уроці мови та літератури не достатньо, що й привернуло нашу увагу й стало предметом розгляду в студії.

Саме в концепції Нової української школи визначено ключову мету освітньої галузі «Мова і література» — розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної і літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій [Кучеренко, 2014].

У контексті реформування української освіти було затверджено Державний стандарт базової освіти, відповідно до якого нині науковці й учителі розробляють модельні програми з усіх шкільних предметів як для першого (адаптаційного) циклу базової середньої освіти, тобто для 5–6 класів, так і наскрізні для 5–9 класів [Горошкіна].

Модельна навчальна програма — це документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством.

Виділимо модельну навчальну програму «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Старагіна І. П., Новосьолова В. І., Терещенко В. М., Романенко Ю. О., Блажко М. Б., Ткач П. Б., Панченков А. О., Волошенюк О. В.), яка передбачає формування ключових компетентностей та розвиток природних здібностей, інтересів учнів.

Варто відзначити ще одну модельну початкову програму «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Яценко Т. О., Тригуб І. А.), яка передбачає розвиток компетентного учня-читача, а також формування усвідомлення, що українська література є частиною світової художньої літератури.

Кожна із двох названих нами програм має право на використання в практиці вчителів-словесників. Ми надаємо перевагу першій проаналізованій програмі, через доцільність взаємопов'язаного навчання всіх видів мовленнєвої діяльності. Розвиток комунікативної компетентності учнів на подібних уроках відбувається наскрізно, адже створюються проблемні ситуації, що

вимагають вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, забезпечується формування в учнів умінь вдумливо та критично читати й сприймати тексти художньої літератури.

Варто зауважити, що й форма проведення інтегрованих уроків має відмінності порівняно з традиційними уроками. Учитель мусить організувати такі навчальні ситуації, у яких учень постійно експериментує, діє, перевіряє, оцінює й таким чином набуває знання через особистий досвід, безпосередній контакт і роздуми. Учитель намагається бути партнером, радником і наставником, який допомагає учням долати труднощі, збагачує їх почуття гідності й цінності.

Використання художніх творів, текстів різних стилів, медіа текстів допомагає збагачувати словниковий запас учнів, розвиває їх вміння грамотно будувати речення.

Учитель на інтегрованому уроці може використовувати такі види завдань:

- 1) прочитати запропонований твір, значення нових слів записати до словничка;
- 2) доповнити текст (написання фанфіку, складання діалогів);
- 3) заздалегідь підібрані слова замінити на фразеологізми, синоніми або іншими мовними одиницями;
- 4) відредагувати неправильно побудовані речення (відпрацювання мовних тем) та ін.

Таким чином, інтегрований урок з української мови та літератури сприяє розвитку зв'язного мовлення учнів та набуття ними навичок комунікативної компетентності.

Література

1. Варзацька Л. Методика інтегрованого уроку мови. Дивослово, 2004. №3. С. 31–50.
2. Горошкіна О. М. Принципи побудови модельної програми з української мови для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти: електронний зб. наукових праць ЗОІППО. №4 (46), 2021.
3. Інтегровані курси. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/movno-literaturna-osvitnia-haluz/intehrovani-kursy/>

4. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі: [монографія]. Умань : Видавець ФОП Жовтий О. О., 2014. 410 с.
5. Чепіль М. М. Педагогічні технології : [навчальний посібник] Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

Сергиенко Катерина. РАЗВИТИЕ НА УСТНАТА РЕЧ НА УЧЕНИЦИТЕ В 5. КЛАС В ИНТЕГРИРАНИЯ УРОК ПО УКРАИНСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

**КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ГРАМАТИКИ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ**

Фатєєва Яна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035. Філологія (Українська мова і література),
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
jane1992.2017@gmail.com*

На сьогодні більшість учених дійшли висновку, що під час вивчення української мови іноземними студентами важливим є формування мовленнєвої компетентності, а через мовлення формується граматична компетентність. Тому під час викладання української мови як іноземної важливим є формування вмінь спілкуватися українською й робити це граматично правильно. Комунікативний підхід орієнтований на розвиток комунікативної компетентності, тому більшість часу на заняттях приділяється різноманітним розмовним вправам, які залучають студентів до спілкування, а на традиційних заняттях надається перевага розвитку граматичної компетентності.

Засновниками комунікативно-діяльнісного підходу є методисти й викладачі іноземних мов І. Зимня, Є. Пассов, О. Біляєв, І. Бім та інші. Вони розглядають комунікативно орієнтоване навчання як поєднання двох структурних компонентів: екстралінгвістич-